

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: בקעה בקעה התמלאי דינרים

שמעוניין באריכות ימים בעולם הבא, ייתי וישתדל באורייתא (=יבוא וישתדל בתורה). הוּו מתכנשין כולי עלמא לגביה, רווק חד הוה בשביבותיה (היה גר בשכנותו) יומא חד אתא לגביה, אמר ליה: רבי, בעינא למלעי באורייתא כדי שיהיה לי עותרא (רוצה אני לעסוק בתורה כדי שיהיה לי עשירות). אמר ליה: הא ודאי. אמר ליה: מה שמך? אמר ליה יוסי, אמר לו לתלמידיו (רבי אבא אמר לתלמידיו) דיקרון ליה ר' יוסי מארי דעותרא ויקרא (ר' יוסי בעל העושר והכבוד).

יטיב ואתעסק באורייתא. ליומין הוה קאים קמיה, אמר ליה: רבי, אן הוא עותרא (=ישב ועסק בתורה. לימים בא לפני רבי אבא, ושאל: היכן הוה העושר שהבטחתי?) אמר (ר' אבא): שמע מינה דלאו לשם שמים קא עביד, (משתמע שלימודו אינו לשם שמים, שהרי מבקש עשירות), ועאל לאדריה (ונכנס לחדרו כדי להתפלל עליו שימות אותו תלמיד כיון שהיה עוסק שלא לשמה), שמע חד קלא דהוה אמר לא תענשי' דגברא רבה להווי (=שמע קול אחד שאומר: אל תענישו, שכן יהיה אדם גדול). תב לגביה, אמר ליה, תיב ברי תיב ואנא יהיב לך עותרא (שב אליו, ואמר לו: שב ולמד ואני אתן לך עושר).

אדהכי אתא גברא חד ומאנא דפז בידיה אפקיה ונפל נהורא בביתא (בינתיים בא איש אחד וכוס שעשויה מ"פז" בידו וכשהוציאו מהנרתיק נתמלא כל הבית באור), אמר ליה (פנה לרבי אבא ואמר לו): רבי, בעינא למזכי באורייתא ואנא לא זכינא (רוצה אני לזכות בתורה אך לא זכיתי), ובעינא מאן דאשתדל בגיני דהא אית לי עותרא סגי, דקא שבק לי אבא, דכד יתיב על פתוריה הוה מסדר עליה תליסר כסי מאלין, ובעינא למזכי באורייתא, ואנא יהיבנא עותרא, (ורוצה מי שישתדל בתורה בשבילי, שהרי יש לי עושר רב שהוריש לי אבי, ואתן עושר למי שיהיה מוכן ללמוד תורה לזכותי). א"ל להווא רווק תשתדל באורייתא ודא יהבי לך עותרא, יהב ליה ההוא כסא דפז, (אמר לאותו רווק: תשתדל בתורה, וזה ייתן לך עושר. נתן לו את אותו כוס מפז). וכו'.

יטיב ולעא באורייתא, וההוא בר נש הוה יהיב ליה עותרא, ליומין עאל 'חמידו דאורייתא' במעוי, יומא חד הוה יתיב והוה בכי, (יום אחד ישב ר' יוסי ובכה). אשכחיה רביה דהוה בכי, אמר ליה: על מה קא בכית? (מצאו רבו שהיה בוכה. שאלו: על מה אתה בוכה?) אמר ליה: ומה מנחנא חיי דעלמא דאתי בגין האי, לא בעינא אלא למזכי לגבאי. (איני רוצה עוד לוותר על הזכות דלימוד התורה בשביל עשירות). אמר (- רבי אבא): השתא שמע מינה דהא לשם שמים קא עביד. (כשניו משתמע שלשם שמים עשה). קרא ליה להווא גברא (שנתן את ה"כסא דפז"), אמר ליה: טול עותרך, והב ליה ליתמי ולמסכני, ואנא יהיבנא לך חולק יתיר באורייתא בכל מה דאנן לעאן (תן עושרך עבור יתומים ועניים, ואני אתן לך חלק בתורה בכל לימודי). אהדר ליה ר' יוסי ההוא כסא דפז, ועד יומא לא אעדי שמיה ומן בנוי בן פזי והיינו רבי יוסי בן פזי. (= החזיר לו רבי יוסי את כוס הפז, ועד היום לא סר שמו בן פזי, והיינו רבי יוסי בן פזי) ע"כ סיפור הזוהר.

מובא במדרש (שמו"ר נב, ג): "מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בן יוחאי שיצא חוצה לארץ ובא (בחזרה) עשיר, והיו התלמידים רואים אותו ומקנאין בו והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ. וידע ר' שמעון (ממחשבותיהם לכן) והוציאן לבקעה אחת של פני מרון, והתפלל ואמר: בקעה בקעה מלאי דינרי זהב, התחילה מושכת דינרי זהב לפניו, אמר להם: אם זהב אתם מבקשים הרי זהב, טלו לכם. אלא היו יודעין כל מי שהוא נוטל עכשיו, חלקו של עולם הבא הוא נוטל, שאין מתן שכר התורה אלא לעולם הבא."

מדברי המדרש מדויק שרבי שמעון הוציא את תלמידיו "לבקעה אחת של פני מירון", ללמד, כי מירון מקום המסוגל לעשירות. וזאת משום, דאיתא בירושלמי (שקלים פ"א): אמר רבי מאיר, כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה, ואמר לו: "זה יתנו" - כזה יתנו. ע"כ. מבואר כי מתחת לכסא הכבוד, יש הרבה מטבעות, וכוחו של מירון ורשב"י להעלות את היהודי עד תחת כסא הכבוד, וממילא יזכה לשפע של פרנסה טובה.

נראה לבאר את דברי רבי שמעון בר יוחאי לתלמידיו, בהקדם מה שכתב האור החיים הקדוש (פרשת קדושים י"ט, י"ג) וז"ל: עוד ירמוז בזה, על דרך אומרם ז"ל כי בני תורה אין להם פרנסתם בעולם הזה, וכאומרם (ילקוט משלי רמז תתקל"ד) שאמרה תורה 'מפני מה בני עניים', והטעם הוא, שמעתי טעם נכון משם האר"י ז"ל, כי אין העולם יכול לסבול רוב הטובה אשר תנתן בשביל הצדיקים, לזה אינו משפיע אלא לבינונים, ודרך שם יהיו נזונים בני תורה. הא למדת, שאין העשירים אלא מרזב אשר הוכן להסתפקות הצורך לצדיקים, וציוה ה' לבל יעשוק האדם את ריעו שהוא הצדיק, דכתיב (תהלים קכ"ב, ח') 'למען אחי ורעי', ולא יתן לו את חקו, וזה עושה מפורסם. ע"כ.

על פי דברי קדשו של האור החיים הקדוש, ביאר בספה"ק נתיב מצוותיך (אבות פ"ב מ"ב) את המשנה "יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך", כלומר, שמוטל עליך לשמוח על אותו בינוני שקיבל את ממוןך, ולא לקנאות בו כי באמת ממון זה שלך הוא. ומוסיף, שלכן הצדיק כשרואה את חבריו מלאים בשפע רב הוא שמח בכך כי מזלו רואה שהממון הזה שלו הוא.

על פי זה יש לבאר את המדרש, רבי שמעון כשראה את תלמידיו מקנאים בחבריהם העשיר ועיניהם צרה בממונו, הבין כי כספו של חבריהם איננו הכסף שלהם, כי אם היה חבריהם "בינוני" וה"צינוני" להוריד את כספם, הם היו צריכים לשמוח בהצלחתו, ולא עוד אלא שחסרה להם ההבנה שהם צדיקים וחברם העשיר הוא "בינוני", לכך לקח את תלמידיו אל הבקעה ומילא אותה בדינרים, שאם רוצים יהפכו הם ל"בינוני" וממילא גם שכרם בעולם הבא יפחת.

ומגלה לנו הזוה"ק (פרשת לך לך סתרי תורה דף פח). שבכדי להכיר מעלה זו שילמד תורה ללא רצון בממון, זהו רק כאשר זוכה ל"חמידו דאורייתא".

וכך מספר הזוה"ק: רבי אבא כד אתא מהתם, הוה מכריז: מאן בעי עותרא (עשירות) ומאן בעי אורכא דחיי בעלמא דאתי (=מי

הרי לנו שכאשר רבי יוסי בן פזי נכנס בו "חמידו דאורייתא" לא רצה עוד כסף וזהב ועושר, אלא די היה לו במתיקותה של התורה.

ואילו תלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי כאשר ביקשו לצאת לחו"ל כדי להרויח כסף, הוכיחו בכך כי חסרה להם "חמדת התורה – חמידו דאורייתא".

ומסופר, לפני חמישים שנה, היה הכנסת ספר תורה לישיבת פונבוביץ, והתהלכה עם ספר התורה הגיעה להיכל הישיבה, כל הבחורים יצאו לקבל את ספר התורה ונוצר מעגל גדול בראשותו של המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל וכלם החלו לשיר את הפסוק בתהילים (ק"ט, ע"ב) "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וקסף".

אולם רבי יחזקאל לוינשטיין לא היה שותף לשמחה ושמעו אותו ממלמל: "שקרנים... שקרנים..."

לא הבינו מה כוונתו, ניגשו אליו לברר מה כוונתו, השיב, כל הבחורים שרים "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וקסף", אולם הרבה מן הבחורים כאן, אם יציעו להם עבודה של מאה שקל לשעה, הם מיד יעזבו את הגמרא וילכו לעבוד, אז כיצד הם משקרים "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וקסף"?

ניגש אל הרב אברך בשם ר' ברוך פינס, חתנו של ר' דוד פוברסקי זצ"ל, ואמר: כבוד הרב, איני ח"ו חולק עליך, אבל ברצוני להסביר לרב את כוונת דוד המלך, זה נכון מה שהמשגיח אומר, שאם משהו יגש לבחור, ויגיד לו: "אולי אתה מוכן לסחוב את החבילה, אני אתן לך מאה שקל?" הוא ילך ויעזור... יקח מאה שקל... אבל כבוד הרב, אם בחור למד משמונה בבוקר, ועד שבע בערב בהתלהבות... ובא אליו משהו אחרי הסדר, ואומר לו "תשמע, ראיתי איך אתה לומד... אני מוכן לתת לך 5000 ₪, על כל שעה שאתה לומד, תקבל 1000 ₪, ותמכור לי את הזכויות של הלימוד שלך, אני צריך את הזכויות האלה, אתה מוכן למכור"???

אמר ר' ברוך פינס למשגיח: אני אומר לרב, אף אחד לא ימכור! למה!?! כי טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וקסף!!!

שמח רבי יחזקאל עם התשובה ואמר לתלמידיו: אכן הוא צודק, עכשיו תתחילו לשיר "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וקסף"!

והביאור במעשה זה, כי לפני הלימוד, עדיין היהודי לא הרגיש מהו "חמידו דאורייתא", ולכן הוא ימכור את לימודו עבור בצע כסף. אולם לאחר לימודו, שהוא כבר הרגיש מהו "חמידו דאורייתא" הוא לא יוותר על כך עבור שום הון שבעולם.

והנה כתב הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב ז"ע (ליקוטי עטרת צבי עמוד שצ"ה) על הפסוק (תהילים ל"ו, ט) "יְרַוְּנוּ מִדְּשֵׁן בֵּיתְךָ וְיִחַל עֲדִינְךָ תִשְׁקֶם". דהנה אחד מ"ג מידות של רחמים היא המידה "נוצר חסד לאלפים". וכאשר האדם נכשל בעבירה סר ממנו ה"חן", היינו נ' חסד "נצור" וח' ש"ל חסד", כי סר חינו' מעליו, ונשארו האותיות צ"ר ס"ד, שהם הקליפות הצרים על האדם, והוא בגימטריא דש"ן, ותכלית עבודת האדם להחזיר את האותיות ח"ן ל"נצר חסד", שהוא בגימטריא ב"ת ואזי יזכה שיושפע עליו ממידה זו חסד ורחמים. וזהו: "יְרַוְּנוּ מִדְּשֵׁן בֵּיתְךָ" היינו להפוך דש"ן שהיא בגימטריא צ"ר ס"ד, לב"ת, שבגימטריא "נצר חסד". ואזי יהיה "נחל" נוטריקון "נצר חסד לאלפים", "עֲדִינְךָ תִשְׁקֶם", יושפע עליו שוב ממידה זו חסד ורחמים. עכ"ד.

וזו היתה כוונת רבי שמעון בר יוחאי באומרו "בקעה בקעה" שעולה בגימטריא דש"ן, להורות שתלמידיו בבקשתם כסף, פגמו במידת "נצר חסד". והוא מוסר השכל גדול עבורינו, שפעמים לומד תורה שנוקק לכסף פונה ומבקש ממון, ויכול להיות שבבקשה זו בלבד הוא פוגם במידת "נצר חסד לאלפים".

עוד יש לבאר מה היתה כוונת רבי שמעון בר יוחאי שעל ידי לקיחת הדינרים מן הבקעה יפסידו את שכרם בעולם הבא. בהקדם:

הגאון רבי איצלה בלאזר ע"ה תלמידו של רבי ישראל סלנטר בספרו כוכבי אור (סימן ז') מבאר את המדרש (שמו"ר נב, ג): מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שבא ערב שבת ולא היה לו מנין להתפרנס, יצא לו חוץ מן העיר, והתפלל לפני האלקים, וניתן לו אבן טובה מן השמים, נתנה לשולחני ופרנס אותה שבת. אמרה אשתו: מהיכן אלו? אמר לה, ממה שפירנס הקב"ה. אמרה: אם אין אתה אומר לי מהיכן הן איני טועמת כלום. התחיל מספר לה, אמר לה: כך התפללתי לפני האלקים, וניתן לי מן השמים. אמרה לו: איני טועמת כלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת. אמר לה: למה? אמרה לו: אתה רוצה שיהא שולחנך חסר ושולחן חברך מלא. והלך רבי שמעון והודיע מעשה הרבי. אמר לו: לך אמור לה, אם שולחנך חסר אני אמלאנו משלי. הלך ואמר לה, אמרה לו, לך עמי למי שלמדך תורה. אמרה לו: רבי, וכי רואה אדם לחבירו לעוה"ב לא כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו, שנאמר (קהלת י"ב, ה) "כִּי הִלֵּךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ בְּשׁוּק הַסּוּפְּדִים", עולמים אין כתיב אלא עולמו, כיון ששמעו כן הלך והחזיר. רבותינו אמרו, הנס האחרון היה קשה מהראשון, כיון שפשט ידו להחזירו מיד ירד המלאך ונטלה הימנו, למה? שאין מתן שכרה של תורה אלא לעולם הבא ליום אחרון, הוי' "ותשחק ליום אחרון" (משלי ל"א, כ"ה).

מבואר מדברי המדרש, שאשת רבי שמעון בן חלפתא צדקה בטענתה שרבי לא יוכל להשלים את החסר מחלקו של רבי שמעון בעלה, לפי ש"כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו". ולכאורה קשה, מה אכפת לה אם יזכה בעלה לכן עדין שלו או לכן עדין של רבינו הקדוש, הרי מסתמא הגן עדין של רבי היה משובח ומפואר עד מאד? ומה יגרע ממנה ומבעלה שחלק מהגן עדין יהיה משלחן רבינו הקדוש?

ובעצם דברי המדרש שבגן עדין כל צדיק הוא לעצמו, צריך להבין, הרי מצינו שבגן עדין צדיקים יושבים יחדיו ונהנים מזיו השכינה (עי' תיקוני הזוהר דף צה). וא"כ מה ההגדרה ש"כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו".

ותירץ רבי איצלה, שהגמרא בבבא בתרא (עה). אומרת: ואמר רבה א"ר יוחנן, עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק וכו', מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו וכו'. מלמד שכל אחד ואחד נכוח מחופתו של חבירו, אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה. ע"כ. ובפסוטה הכוונה שהקטן נכוח מחופתו של הגדול ממנו, וכך פירש הרשב"ם על אתר אך סתימת הלשון מורה שכל אחד נכוח, קטן כגדול.

ומבאר המהרש"א, דכל צדיק מיוחד בדרך עבודתו שלו, שדרך זו אין לה אח ורע, יש צדיק העוסק בקירוב רחוקים שזוהי עבודתו הבלעדית, ויש שעיקר עיסוקו בגמילות חסד, ויש שעיקר עיסוקו בהשגות אלקות, וכיו"ב, כדמצינו בבבא מציעא (פה): על רבי חייא ורבי חנינא שכל אחד אחז בדרכו בקודש, רבי חייא היה צד צביים ועושה מהם קלף למגילות ללמד בהם ילדי ישראל את חמשה חומשי תורה ואת ששה סדרי משנה. לעומת זאת רבי חנינא היה עוסק בפלפול.

וזהו ענין "כל אחד ואחד" בלי יוצא מן הכלל "נכוח מחופתו של חבירו", כי כל אחד יקבל את חלקו לפי עבודתו שלו, בעוד שבדרכי העבודה ישנם הבדלים מהותיים בין צדיק אחד לחברו. ובהתאם לכך גם החלק בגן עדין שונה לחלוטין.

וזו היתה כוונת אשת רבי שמעון בן חלפתא, שא"א להעניק מחלקו של רבי לרבי שמעון בן חלפתא, כי על אף שחלקו של רבי בגן עדין הוא גדול מאוד כראוי למזכה הרבים ומחבר המשניות, אבל מאידך היה עשיר גדול וקיים את התורה מתוך גדולה, לעומתו, רבי שמעון בן חלפתא הגם שלא היה מזכה הרבים כמו רבינו הקדוש, אבל היתה בביתו דחקות גדולה, ולכן אין דמיון כלל באיכות של גן עדין שאצל רבי שמעון בן חלפתא לאיכות גן עדין של רבינו הקדוש. כי כל צדיק מקבל גן עדין לפי דרכו בקודש.

ובזה מתורצת הקושיה שודאי שהצדיקים יושבים יחדיו ונהנים מזיו השכינה, אבל סוג התענוג שונה מצדיק לצדיק. עכ"ת ה'כוכבי אור'.

לפי זה יש לומר, תלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי שביקשו עשירות, הרי מתחילה היו ראויים לסוג של גן עדין המגיע למי שלומד תורה מתוך הדחק, ועכשיו הם מבקשים לשנות את הגן עדין לתורה מתוך גדולה, הרי שזה גן עדין אחר לגמרי. וזו כוונת רבי שמעון שיפסידו מחלקם בעולם הבא כי כלל לא יהנו מהגן עדין שיקבלו כשכר על לימוד תורה מתוך ריוח.

ריקוד סביב המדורה בל"ג בעומר

הרב יהודה פתיה ע"ה בהקדמה לספר בית לחם יהודה על הזוהר הקדוש (בהעלותך דף קנב): "דקרי לעוסקים בחכמת האמת אינון דהוו קיימי בטורא דסיני". וביאר, שכוונת הזוהר כי בתחילה כשיצאו ישראל לקראת האלוהים היו מתייצבים בתחתית ההר. ואח"כ נאמר: "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק", כי היו יראים פן תאכלם האש הגדולה הזאת וימותו. והיה מקצת מהעם שהיו ששים ושמחים לקראת השכינה ולא רצו לזוז ממקומם הראשון ולעמוד מרחוק אפילו אם ימותו ממש, ועליהם הוא מ"ש בזוהר הנזכר: "אינון דקיימי בטורא דסיני", כלומר: ולא נעו ועמדו מרחוק, אלא עמדו בטורא דסיני מתחילה ועד סוף ולכן הם הזוכים לחכמת האמת. ואותם נשמות אשר נעו עם העם ועמדו מרחוק כן הם עושים גם עתה. עכ"ל.

נמצא, כי עד כמה שהתורה הקדושה מצריכה עמל ויגיעה, הרי שתורתו של רשב"י – חכמת האמת, יש כנגדה אש המרתיעה את הלומד, ממילא מי שמתרחק – אינו שייך לתורה זו, אולם מי שבכל זאת שש ושמח, הוא הזוכה להיות מתלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי.

ואולי מטעם זה מדליקים מדורות ביום ל"ג בעומר - הלילא דרשב"י ורוקדים סביב המדורה, כי ביום זה גילה סודות התורה יותר מכל ימי חייו, ובא ללמדנו, שחכמת האמת אש בוערת היא, אולם אין להירתע ולחשוש אלא לרקוד ולשמוח בה, ועל ידי זה יזכה ללומדה.